

MENSENKINDEREN

OUDERBLAD

Jenaplan

Kiezen voor uitdagend onderwijs

Tijdschrift voor en over jenaplanonderwijs

Verklarende trefwoordenlijst

In het jenaplanonderwijs worden specifieke begrippen gebruikt. Hieronder een verklaring van deze woorden met een verwijzing naar de artikelen, waarin deze toegelicht worden.

Basisactiviteiten	De vier basisactiviteiten gesprek, spel, werk en viering vormen de leidraad voor de planning van een dag en week.	4
Basisprincipes	De twintig uitgangspunten van het Jenaplan.	7
Gesprek	Een van de vier basisactiviteiten. Kinderen gaan in hun stamgroep met elkaar in gesprek. Meestal in een kring.	4, 10
Jenaplan	Een onderwijsvorm die rond 1920 is ontstaan met als doel kinderen op te voeden tot actieve, zelfverantwoordelijke medeburgers.	3, 9
Jenaplanessenties	Zeven vaardigheden die kinderen nodig hebben om actieve, zelfverantwoordelijke medeburgers te worden: ondernemen, plannen, samenwerken, creëren, presenteren, reflecteren en verantwoorden.	4, 10
Kinderraad	Een groep kinderen, die meedenkt en meebeslist over zaken die de school en hen zelf betreffen. Iedere stamgroep kiest de eigen vertegenwoordigers.	8
Kindvolgsysteem	Een systeem voor groepsleiders om alle ontwikkelingen van kinderen te volgen en te noteren.	12
Leef-en werkgemeenschap	Een groep mensen/kinderen die met elkaar samen leven en werken, zoals een stamgroep en een jenaplanschool.	3, 5
Nederlandse Jenaplanvereniging (NJPV)	De vereniging van erkende Nederlandse jenaplanscholen.	3
Mensenkinderen	Het blad van de Nederlandse Jenaplanvereniging.	1
Ouderparticipatie	Naast betrokken zijn bij de ontwikkeling van hun kinderen nemen ouders ook actief deel aan en denken ze mee over activiteiten en het beleid op school.	11
Passend onderwijs	Het uitgangspunt is dat alle kinderen een plek moeten krijgen op een school die past bij hun kwaliteiten en hun mogelijkheden. Doel is om elk kind uit te dagen het beste uit zichzelf te halen.	6
Pedagogische klimaat	Alle aanwezige en gecreëerde factoren, die invloed hebben op het welbevinden van kinderen. Bijvoorbeeld de manier waarop kinderen en groepsleiders met elkaar omgaan, sfeer in de groep en het werken met tafelgroepen.	3, 6
Peter Petersen	De grondlegger (1884 – 1952) van het Jenaplan.	3, 9
Portfolio	Een verzameling van werkstukken door het kind zelf samengesteld en waarmee het zijn vorderingen laat zien.	7, 12
Ritmisch weekplan	Een rooster bestaand uit de basisactiviteiten gesprek, spel, werk en viering, waarbij een afwisseling van spanning/inspanning, zelfstandig/geleid, alleen/samen zichtbaar is.	4
Spel	Een van de vier basisactiviteiten. Spelen is de meest spontane vorm van leren.	4
Stamgroep	Een groep waarin kinderen van verschillende leeftijden zitten.	3, 4, 7, 14, 15
Stamgroepleider	De leraar, leerkracht, meester of juf.	12
Tafelgroep	Het sociale karakter van de stamgroep krijgt vorm bij de samenstelling van tafelgroepen. Oudere en jongere kinderen zitten bij elkaar. Zij werken samen, helpen elkaar bij het oplossen van problemen en leren zo respect op te brengen voor een ander.	4
Viering	Een van de vier basisactiviteiten, waarbij een groep of school stil staat bij een bijzondere gebeurtenis door middel van creatieve werkvormen.	4
Werk	Een van de vier basisactiviteiten. Het leren van de basisvaardigheden lezen, taal en rekenen, maar ook het werken aan wereldoriëntatie en bijvoorbeeld het voorbereiden van een leeskring. Dat kan in de vorm van instructie en door zelfstandig werken.	4, 10
Weeksluiting	De afsluitende viering van een week, waarbij stamgroepen laten zien wat ze die week hebben gedaan.	4, 14
Wereldoriëntatie	Hart van het jenaplanonderwijs, waarbij kinderen de wereld om hen heen verkennen en ontdekken; meestal in thema's en projecten	5, 7, 8, 10
www.jenaplan.nl	De website van de Nederlandse Jenaplanvereniging (NJPV).	3

Jenaplan, kiezen voor uitdagend onderwijs

Altublieft, *Jenaplan, kiezen voor uitdagend onderwijs*; een speciale uitgave van het tijdschrift Mensenkinderen, voor ouders die meer willen weten van jenaplanonderwijs.

Diverse artikelen zijn geschreven en geselecteerd door Felix Meijer, hoofd- en eindredacteur van Mensenkinderen en Ton Scheulderman, lid van het dagelijks bestuur van de Nederlandse Jenaplanvereniging (NJPV). De artikelen vertellen wat jenaplanonderwijs inhoudt.

Op een jenaplanschool wordt veel geleerd. Niet alleen de basisvaardigheden rekenen, taal en lezen, maar ook sociale vaardigheden en persoonlijke ontwikkeling krijgen ruime aandacht. Een jenaplanschool is een pedagogische school waar samenleven centraal staat.

Al vijftig jaar is 'het unieke kind' het uitgangspunt van het jenaplanonderwijs. Geen kind is immers gelijk. Alle kinderen hebben hun specifieke talenten. Op een jenaplanschool krijgt iedereen de gelegenheid het beste uit zichzelf naar boven te halen. Dat vraagt om passend onderwijs; onderwijs op maat.

Voor de wereld van morgen zijn goed opgeleide jonge mensen nodig met veel kennis. Mensen die geleerd hebben te organiseren, kunnen communiceren, zich sociaal gedragen, durven te ondernemen en creatief zijn. Mensen die tegenslagen overwinnen en successen kunnen vieren. Zaken die in het jenaplanconcept veel aandacht krijgen.

Bent u na het lezen van *'Jenaplan, kiezen voor uitdagend onderwijs'* benieuwd hoe het op een jenaplanschool bij u in de buurt toegaat? Ga dan kijken! De schoolleiding en de kinderen leiden u graag rond.

Raadpleeg voor een erkende jenaplanschool bij u in de buurt de site van de NJPV www.jenaplan.nl onder het hoofdstuk 'jenaplanscholen'.

Ik wens u veel leesplezier.

Peter van Dijk
voorzitter Nederlandse Jenaplan Vereniging

Het kind centraal, samen sterk

Ton Scheulderman en Felix Meijer

In september 2013 vierde de Nederlandse Jenaplanvereniging dat vijftig jaar geleden de eerste jenaplanschool in Nederland werd opgericht. Zo'n 42.000 kinderen, hun ouders en teamleden van ongeveer 180 jenaplanscholen in Nederland en België vierden dit jubileum met als motto '50 jaar passend onderwijs: het kind centraal en samen sterk.'

Het jenaplanconcept werd in de jaren twintig van de vorige eeuw door de Duitser Peter Petersen in de stad Jena ontwikkeld. Dit gebeurde in de experimenteerschool verbonden aan de universiteit, die volgens zijn 'Jena-plan' werd opgezet. Van de school maakte hij een leef- en werkgemeenschap. De persoonlijke ontwikkeling van het

kind stond voor hem voorop. Bij de opzet van zijn school ging Petersen er vanuit dat elk kind behoefte heeft aan beweging, zelfstandig bezig zijn, samen zijn en duidelijke leiding. Door rekening te houden met deze behoeften ontstond een school waar niet de leerstof, maar het kind en zijn ontwikkeling centraal staan.

Pedagogisch klimaat

Op een jenaplanschool werken kinderen, ouders en teamleden samen aan een prettig leef- en werkklimaat. Dit gebeurt in stamgroepen; groepen met kinderen van verschillende leeftijden. Zo lijkt een stamgroep op een gezin of op een speelgroep op straat. Oudere en jongere kinderen trekken met elkaar op, leren met en van elkaar. Door het leeftijdsverschil is er minder wedijver en accepteren kinderen eerder dat iedereen anders is.

In 1964 startte aan de Laan van Nieuw Guineä in Utrecht de eerste jenaplanschool in Nederland.

Belangrijk uitgangspunt bij het samenstellen van stamgroepen is het sociaal-emotionele gedrag van kinderen. Criteria als het aanpassingsvermogen en de manier van omgaan met elkaar spelen een grote rol.

Het sociale karakter van de stamgroep komt ook terug bij de samenstelling van de tafelgroepen. Oudere en jongere kinderen zitten bij elkaar in een tafelgroep. Zij werken samen en helpen elkaar bij het oplossen van problemen.

Er zijn jenaplanscholen met driejarige stamgroepen en scholen met tweejarige stamgroepen. In beide gevallen staat de relatie tussen kinderen en met de groepsleider centraal. Het kind blijft meerdere jaren bij dezelfde groepsleider. Deze leert de kinderen zo beter kennen en dat leidt tot gerichte begeleiding. Oudere kinderen vangen de nieuwe kinderen op. Helpen ze bij het leren van de afspraken en de manier van werken in de stamgroep.

Ritmisch weekplan

Op een jenaplanschool worden kinderen gestimuleerd zoveel mogelijk verantwoordelijkheid te dragen voor hun handelen en leren. De behoefte aan beweging, zelfstandig bezig zijn, samen zijn en leiding wordt vormgegeven in vier basisactiviteiten: gesprek, spel, werk en viering. Deze vormen de leidraad voor de planning van een dag, week en een heel schooljaar. Het dagelijks leven van ieder mens heeft deze activiteiten ook in zich. Een ritmische afwisseling geeft duidelijkheid en rust en zorgt voor evenwicht tussen de geestelijke en lichamelijke activiteiten, waarbij voor activiteiten met zowel het hoofd, hart als de handen ruimte is.

Gesprek

De kring is bij uitstek de plaats voor het gesprek. Gesprekken ontstaan spontaan naar aanleiding van ervaringen van kinderen. Maar ook gepland doordat de groepsleider een thema inbrengt. Voorbeelden van kringgesprekken zijn de weekendkring, afsprakenkring, filosofiekring, groepsvergadering en de lees- en verslagkring.

Bij het afsprakenbord hangt een bus waar de kinderen briefjes met een compliment, vraag of klacht doen. Tijdens de kring leest 'n kind zo'n briefje voor. Vragen worden gesteld en beantwoord. Klachten worden besproken en samen opgelost worden. Complimenten worden in ontvangst genomen. Allemaal aanleidingen om met elkaar in gesprek te gaan en te leren respectvol met elkaar om te gaan.

Spel

Het spel is van de kinderen. Het is de manier waarop ze leren. Kinderen moeten bewegen en door te spelen ont-

wikkelen ze hun motoriek. Ze leren zich te bewegen in de ruimte. Voor de creatieve en sociale ontwikkeling is het spel van groot belang. De school biedt door het spel geborgenheid en structuur. Daarom heeft het in iedere groep een volwaardige plaats in het dagelijks ritme.

Werk

Dit neemt natuurlijk een belangrijke plaats in. De wereldoriëntatie staat centraal, meestal in de vorm van projecten en thema's. Er zijn ook werkmomenten met instructie en zelfstandig werken. Lezen, taal en rekenen zijn belangrijk om in het leven succes te hebben. Breed onderwijs richt zich echter op meer, zoals het ontwikkelen van een goede werkhouding, doorzettingsvermogen en vaardigheden.

Viering

Tijdens de viering toont de school haar kwaliteit als leef- en werkgemeenschap. Vieringen zijn de hoogtepunten in het schoolleven die kinderen voor geen goud willen missen. Ze leren dat het goed is om samen te zijn en ervaringen te delen. In vieringen komen dolle pret en ademloze stilte naast elkaar voor. Het is communiceren door middel van bijvoorbeeld een lied, dans, verhaal of toneelstuk.

De weekopening en de weeksluiting zijn de bekendste en meest voorkomende vieringen. Het team presenteert tijdens de weekopening een thema. In alle stamgroepen praten, spelen en werken kinderen een tijdje over dit thema. Daarna werken groepjes dit uit in de vorm van een dans, een verhaal, gedicht of een toneelspel. In de weeksluiting laten ze elkaar zien wat ze in de afgelopen tijd hebben gedaan.

Toekomst

De Nederlandse Jenaplanvereniging draagt uit dat het jenaplanconcept geen vrijblijvend model is. Een jenaplan-schoon wil kinderen opvoeden tot actieve, zelfverantwoordelijke medeburgers. En dat is meer dan goed taal- en rekenonderwijs. De kern van het onderwijs is alle talenten van kinderen te ontwikkelen: de talenten van het hoofd, hart en de handen. Naast basiskennis en -vaardigheden leren kinderen ook ondernemen, plannen, samenwerken, creëren, presenteren, reflecteren en verantwoordelijkheid te nemen. Vaardigheden die essentieel zijn voor de toekomst van het kind en ons land.

Ton Scheulderman was schoolleider van jenaplanschool 't Startnest in Uithoorn

Felix Meijer is directeur van jenaplanschool Het Vlot in Gouda, hoofdredacteur van Mensenkinderen en verzorgt scholing, begeleiding en coaching voor SYNEGO
Fotografie: 't Startnest, Uithoorn en Stan van den Hark, Utrecht

Overal een leef- en werkgemeenschap

Emile Roemer

De wereld staat niet stil en verandert voortdurend. De grote globaliserende wereld, maar ook de kleine wereld waarin kinderen opgroeien, leren, ontdekken, proberen, vieren, luisteren, samenwerken en samen spelen. In mijn huidige vak, als fractievoorzitter in de Tweede Kamer, maak ik beide werelden mee. Je probeert steeds de mens achter elk besluit voor ogen te hebben, maar je beseft ook voortdurend dat de globaliserende wereld een enorme invloed heeft op de politieke speelruimte.

Zelf heb ik tien jaar op jenaplanschool de Peppels in Boxmeer gewerkt en mijn kinderen hebben hetzelfde onderwijs genoten. Ik bewaar daar hele goede herinneringen aan. De sfeer, de collega's, maar vooral de ideeën en de overtuiging over de keuzes en de leeromgeving. Zo'n mooie tijd. Dat zeg ik als oud-leraar, maar zeker ook als oud-ouder van een Jenaplanschool. Want de betrokkenheid van ouders is belangrijk, voor de school, voor jezelf, maar vooral voor de kinderen. Een goede omgeving maak je samen. Geen kind is hetzelfde en iedereen barst van de talenten.

Wat zou het mooi zijn wanneer we er overal in zouden slagen een 'optimale leef- en werkgemeenschap' te creëren.

Maar omdat de wereld niet stil staat, en de ontwikkelingen elkaar in hoog tempo opvolgen, is het steeds de kunst je onderwijs aan te passen aan de tijd. Een tijd waarin begrip voor elkaar, leren omgaan met verschillen, gemeenschapszin en solidariteit niet meer vanzelfsprekend lijkt te zijn.

Het mooie is dat het jenaplanonderwijs dat voortdurend onder ogen ziet. Steeds op zoek om de lat hoog te leggen en te houden. U begrijpt wel, mijn enthousiasme voor het jenaplanonderwijs is er niet minder op geworden.

Vandaar dat ik Nederland uit de grond van mijn hart nog heel veel 'Jenaplan' toe wil wensen.

Emile Roemer is fractievoorzitter van de SP in de Tweede Kamer en was voorheen groepsleider bij jenaplanschool de Peppels in Boxmeer

Het kind voor- of achterop

Rinus Buursink

Ik ga fietsen met mijn jongste dochter. Ze is nog te klein om zelf te fietsen.

Om het huis op een klein fietsje lukt het aardig. Maar verder vertrouwen we het nog niet en vinden het veiliger haar bij ons op de fiets te hebben. Fier zit ze achterop. Keurig voorzien van de voorgeschreven voet- en rugsteun.

Al rijdend genieten we samen van de omgeving. 'Kijk, daar loopt een koe in de wei. Moet je zien, wat een grote eik! Er liggen hartstikke veel eikels onder. We nemen er wat mee voor in huis'. Met een tas vol eikels gaan we verder.

'Wat een rare fiets,' wijs ik haar. 'Twee aan elkaar. Dat heet een tandem'.

'Wat is dat daar in het weiland?' roep ik enthousiast. 'Dat is een pp...paard', klinkt het triomfantelijk achter mijn rug. 'Goed zo!' prijs ik.

Zo rondrijdend verklaar ik haar de werkelijkheid die we passeren of correcter waar ik haar doorheen voer.

Ik beneem haar letterlijk en figuurlijk het uitzicht en de mogelijkheid om zelf te zien. Is ook niet nodig. Ik weet het allemaal wel en kan het haar best vertellen.

Vervelend is wel dat ik niet goed kan controleren of ze echt kijkt. Achterom kijken is gevaarlijk en belemmert de voortgang. Misschien slaapt ze wel.

Dat gebeurt wel eens meer. Ik heb ook niet zoveel tijd om me daar druk over te maken. Het volgende interessante doet zich al weer voor en vrolijk ga ik verder. 'Hoor je die vogel? Dat is een koekoek!' leg ik enthousiast uit. Niet bemerkend dat haar oren volledig geconcentreerd zijn op het angstige geloei van een koe die hoognodig gemolken moet worden.

Ik heb ook een fietszitje. Dan zit ze voor me en dat geeft een heel ander verhaal.

'Pappie, wat is dat voor beest?' 'Waar?', vraag ik verbaasd. Ik zie van alles, maar geen beest. 'Daar!' wijst ze naar een grote kever met een geweiachtige kop. 'Oh', zeg ik verheugd. Ik weet immers het antwoord. 'Dat is een vliegend hert'.

'Phmm', lacht ze wat schamper, 'een hert vliegt niet'. Uit een van haar voorleesboeken weet ze al wat een hert is. Een beest met vier poten en een gewei. Zo'n ding als bij ome Ben op de schoorsteenmantel hangt. 'Ze noemen het zo omdat het net als een hert een gewei heeft', leg ik haar uit.

Ik stop om het insect van dichterbij te bekijken. Mijn dochter hangt inmiddels met haar hele gewicht over het stuur gebogen en roept 'Hier liggen eikels pappie'. Er klinkt een waarschuwend bel van fietsers die ons op het smalle pad willen passeren. 'Een tweelingfiets', roept mijn dochter vol verbazing. Ze weet allang wat een fiets is. Maar dit had ze nog niet gezien.

'Dat noemen ze een tandem', leg ik uit. Ze kijkt het echt-paar verbaasd na.

Al fietsend geniet ik van haar opmerkzaamheid. Geef uitleg waar ze dat vraagt of waar ik dat vanzelf doe.

Ontdek met haar dingen die ik zelf niet gemerkt had en laat haar mee-ontdekken wat ik zelf zie. Ik volg haar letterlijk en figuurlijk. Zij gaat voor.

In de eerste setting geef ik uitleg. Bepaal wat belangrijk is. Draag mijn kennis over. Mijn dochter hoeft niets anders te doen dan mij te volgen.

Herkent u deze situatie op school? 'Kees, herhaal eens wat ik heb gezegd. We gaan verder op bladzijde 26. Hoofdstuk 18: Het rampjaar 1672. Als je nu niet oplet, weet je straks niet wat je moet doen. Kunnen jullie me volgen?

In het tweede geval ben ik ook verklarend bezig en geef ik ook uitleg. Daar volg ik echter het kind. Een kind dat de werkelijkheid ontmoet. Zich verwondert en wil begrijpen.

Jenaplanscholen nemen het kind niet achterop, maar zetten het voorop!

Wat zegt dit over deze scholen en wat levert dat op? Heel simpel: pedagogische situaties. Geen onderwijs in de verengde betekenis, neerkomend op het overdragen van kennis en vaardigheden, maar onderwijs heel breed in opvoedende zin. Het kind centraal. Uitgaan van de eigen leervraag en stimuleren tot het vinden van creatieve oplossingen.

*Rinus Buursink was schoolleider en -begeleider
Fotografie: Joop Luimes*

Jenaplanonderwijs is altijd passend onderwijs

Anite van Oijen

Veel ouders kiezen bewust voor een jenaplanschool. Een keuze die steeds beter past bij wat de Wet op Passend onderwijs voorschrijft. Scholen hebben vanaf 1 augustus 2014 zorgplicht en moeten passend onderwijs bieden. Jenaplanscholen doen dit al meer dan vijftig jaar.

Scholen zijn er verantwoordelijk voor om elk kind een goede onderwijsplek te bieden. Het speciaal onderwijs bestaat nog wel, maar de meeste kinderen blijven in het reguliere basisonderwijs.

Dat vraagt van scholen heel wat: het onderwijs moet aangepast worden aan het kind en niet het kind aan het onderwijs. Een compleet andere manier van denken. Maar

niet voor jenaplanscholen. Die doen dat al heel lang zo. Het is immers hun uitgangspunt. Elke jenaplanschool doet dit op eigen wijze. Uitgangspunt zijn de twintig basisprincipes van het Jenaplan. Zo ook jenaplanschool Antonius Abt in Engelen. Aan de hand van vier van deze principes een korte impressie van het passend onderwijs op deze school.

Elk mens is uniek; zo is er maar één. Daarom heeft ieder kind en elke volwassene een onvervangbare waarde.

Als je uitgaat van het unieke van ieder mens dan weet je ook dat er enorme verschillen in ontwikkeling zijn. Wij omarmen die verschillen. Het is ons uitgangspunt. We benoemen ze met de kinderen. Leren ze er mee om te gaan en ze te waarderen bij zichzelf en bij de ander. Daarom leren we kinderen hun gevoelens en gedachten om te zetten in woorden. We geven veel ruimte voor gesprek en bieden kinderen manieren aan om hun woorden om te zetten in poëzie, een brief, een verhaal, een tekening, lied, kunstwerk of spel.

We vergelijken het kind met zichzelf, niet met de ander. De eigen groei is uitgangspunt.

In de school vinden gedrags- en prestatiebeoordeling van een kind zoveel mogelijk plaats vanuit de eigen ontwikkelingsgeschiedenis van dat kind en in samenspraak met hem.

Omdat we uitgaan van verschillen weten we ook dat het aanbod verschillend kan, mag en moet zijn. Als het aanbod anders mag zijn, geldt dat ook voor de opbrengsten. Niet elk kind ontwikkelt zich in hetzelfde tempo. De eigen groei is uitgangspunt.

Omdat het over eigen groei gaat, praten kinderen mee over hun groei. Onze rapporten die we portretten noemen worden geschreven door kinderen, ouders en groepsleiders. Tijdens het rapportgesprek zijn ook de kinderen aanwezig. Zij bepalen voornamelijk waar voor de volgende periode de aandachtspunten komen te liggen. Ouders, groepsleiders en groepsgenoten helpen mee om dat mogelijk te maken.

In de school neemt wereldoriëntatie een centrale plaats in met als basis ervaren, ontdekken en onderzoeken.

Op onze jenaplanschool leer je natuurlijk lezen, taal en rekenen. Maar het doel is om met die vaardigheden de wereld te verkennen. Daar staan we middenin. Wat er om ons heen gebeurt, komt mee de school in en dat verwerken we. Daar praten we over. Daar passen we dagelijks ons onderwijs op aan. Gebeurt er iets in de school- of leefomgeving van een kind en vraagt dat om een actie of reactie dan geven we daar vorm aan. We schrijven een 'troostbrief' of versturen een tweet. We zetten een actie op touw of benaderen journalisten, tv programma's of maken gebruik van sociale media. Vaak wordt er gereageerd en dat nodigt uit een volgende keer weer actief te zijn.

Kinderen van verschillende leeftijden kunnen elkaar in een stampgroep helpen en van elkaar leren.

Op deze manier houden we het onderwijs levendig. We leren kinderen vragen te stellen, nieuwsgierig te zijn en te blijven. Hoe meer vragen, hoe meer onderzoek, hoe meer antwoorden. En ieder doet dat op eigen niveau. En dat niveau laten we groeien.

Mensen moeten werken aan een samenleving die ieders unieke en onvervangbare waarde respecteert.

Passend onderwijs: het lijkt iets nieuws, iets moeilijks. Maar eigenlijk is het gewoon goed jenaplanonderwijs. Onderwijs dat kijkt naar wat op dat moment nodig is, passend is. Niet uitgaand van een standaard aanbod, maar uitgaand van verschillen. Uit respect voor ieders unieke en onvervangbare waarde!

Anite van Oijen is schoolleider van jenaplanschool Antonius Abt in Engelen

Fotografie: Philip van den Brand, Stadskrant Veghel en Felix Meijer

Wereldoriëntatie hart van het onderwijs

Ton Scheulderman

In jenaplanscholen is wereldoriëntatie het hoofddoel van het onderwijs. We noemen dit het inhoudelijke hart van het onderwijs. Kinderen maken op een veelzijdige en indringende wijze kennis met de cultuur, natuur en de samenleving. Ze leren daarvoor, binnen hun mogelijkheden, verantwoordelijkheid te dragen. Mee te denken en als het kan mee te beslissen.

De wereld is de moeite van het leven en het ontdekken waard. Ook straks wanneer onze kinderen volwassen zijn. In die wereld vinden zij veel

schoonheid, prachtige voorbeelden van menselijk vernuft en intelligentie. Veel zaken in de samenleving lopen goed. Heel wat mensen bezitten een perspectief op een zinvol bestaan. Er worden middelen geproduceerd die ons helpen een gezond, veilig en veelzijdig leven te leiden. Kinderen moeten daar indringend kennis mee maken. Onderwijs leidt hen binnen in de wereld en zijn mogelijkheden en rijkdom aan cultuur. Daar hoort het accent te liggen.

Kinderen komen echter ook in aanraking met wat er mis gaat in de samenleving. Wereldleed verdient ook aandacht op school. Weliswaar met mate. Wanneer kinderen doordrongen zijn van het vele dat goed gaat, van kansen en rijke mogelijkheden, zijn zij in staat de donkere zijden van het bestaan te ervaren. Met de hoop dat zij op termijn bijdragen aan het lichter maken van de toekomst. Daarvoor moet leerstof uitdagen, bemoedigen, krachten losmaken en vertrouwen ontwikkelen.

Meedenken en -beslissen

Op jenaplanschool 't Startnest is een kinderraad. Iedere bovenbouwgroep wordt door twee kinderen vertegenwoordigd. Aan het begin van het schooljaar stellen zij zich kandidaat, presenteren hun ideeën en worden door de groep gekozen. Het is belangrijk om mee te denken, plannetjes vanuit de stamgroep te vertellen en waar mogelijk deze uit te voeren. Welke onderwerpen bespreken we en welke niet? Een achtbaan op de speelplaats is machtig leuk, maar geen onderwerp van gesprek. We hebben het over plannen die we zelf kunnen organiseren en uitvoeren. De zorg voor de schoolomgeving is daar een goed voorbeeld van, zowel binnen als buiten.

Op voorstel van de kinderen komen er grote plantenbakken, een soort mini-schooltuin.

De kinderen zijn verantwoordelijk voor het onderhoud.

Bovenbouwers doen dat samen met de jonkies. Dit is een van de sterke kanten van het Jenaplan: Jong en oud werken met elkaar samen en zorgen voor elkaar. Relatie is de pijler waarop we bouwen.

Voor buiten maken we een schoonmaakschema. De kinderen maken zelf een afspraak met de gemeente, gaan samen met de directeur naar de gemeentewerf waar we hartelijk worden ontvangen en de nodige hulpmiddelen krijgen.

De kinderen zijn ook kritisch naar een aantal teamleden, als er bij de achteruitgang behoorlijk wat peuken liggen. En hoe vraag je dan op een vriendelijke en beleefde, maar wel duidelijke, manier om die zelf op te ruimen?

Relaties

In ons onderwijs gaat het erom te leren leven in relaties. Met de natuur, samenleving, cultuur en met het geheim van de dingen. Religieus en niet-religieus. Kinderen leren om na te denken over deze relaties. Daarbij gaat het om:

- verbondenheid en zorgzaamheid
- deuren en vensters openzetten en nieuwe ervaringen opdoen
- leren hoe te leven
- kritisch denken
- verwondering

Akker en gereedschap

Peter Petersen zag het onderwijs als 'de akker' en 'de landbouwwerktuigen'. Kinderen hebben gereedschappen (vaardigheden) als lezen, schrijven, rekenen en taal nodig om de akker (wereld) te kunnen verkennen. Deze moeten zo goed mogelijk op elkaar worden afgestemd, zodat de akker een oogst van de allerbeste kwaliteit oplevert.

Om via de wereldoriëntatie ver te komen heeft het kind bepaalde vaardigheden nodig.

Een creatieve onderwijsvorm hierbij is 'verhalend ontwerpen'. Een verhaal wordt hierbij als basis gebruikt, als rode draad van een project. De kinderen spelen een rol in het verhaal, waarin iets wordt uitgezocht. Ze helpen het verhaal vooruit en worden uitgedaagd zelf op zoek te gaan naar informatie. Van de groepsleider krijgen ze vragen en een omgeving waar veel informatie te vinden is.

Het verhaal bestaat uit verschillende fasen. De kinderen reageren daarop. Er worden veel vragen gesteld door de groepsleider en door de kinderen zelf. Zo worden ze

aangesproken op wat ze al weten en gestimuleerd dingen zelf in te vullen en te bedenken. Zo worden kinderen uitgedaagd om op zoek te gaan naar meer feiten en informatie.

Vragende en onderzoekende kinderen

De bovenbouwers van 't Startnest gaan met schoolkamp naar Ermelo. Het thema wordt ze aangeboden in het project 'De wereld van de hunebedbouwers'. Natuurlijk staat er een bezoek aan het Hunebedmuseum in Borger op het programma.

Dan gebeurt er iets onverwachts, als een deel van het museum afbrandt. Bij de start van het project krijgen de kinderen een brief van de directeur van dit museum. Hij heeft gehoord dat zij naar Ermelo komen en vraagt hun hulp bij de wederopbouw van het presentatiecentrum. De kinderen reageren meteen enthousiast en sturen direct een brief terug dat ze graag mee willen helpen.

Het internet verschaft de kinderen voldoende informatie over het museum en de tijd van de hunebedbouwers om de eerste plannen voor een nieuwe opzet van de tentoonstelling uit te werken. De creatieve groep boetseert beelden van het hunebedvolk met lappenkleding. De bouwers ontwerpen het ideale huis tijdens het stenen tijdperk. De technuten gaan met keien in de zandbak aan de slag om uit te zoeken hoe het transport van de stenen verliep. Het

resultaat van het onderzoek wordt digitaal opgenomen en verwerkt in een powerpointpresentatie.

De kinderen schrijven verslagen die in de kring worden gepresenteerd. Ieder groepje krijgt bij de afsluiting nieuwe onderzoeksvragen mee.

Het grote moment is het bezoek in Borger aan het Hunebedmuseum. De kinderen worden hartelijk ontvangen en mogen daar hun eigen presentatiecentrum bouwen. En met deze tentoonstelling zit het avontuur van het verhalend ontwerpen er voor deze keer op.

Uitdagingen aangaan

Op een goede jenaplanschool is 'voorspelbaarheid' bij de wereldoriëntatie geen issue. Niet omdat er geen controle is, maar juist omdat de groepsleider zijn beslissingen baseert op zijn observaties van de kinderen en hun ervaringen bij het werken aan het thema. Hun actuele interesses, problemen en de dingen die tijdens het project onverwachts gebeuren en die niet te voorzien zijn.

De vragen die in het kind leven en waarmee het komt zijn leidend voor de zoektocht naar de werkelijkheid van onze wereld.

Ton Scheulderman was schoolleider van jenaplanschool 't Startnest in Uithoorn

Ondernemend leren in de Tortelshop

Suzanne Claassen en Felix Meijer

Peter Petersen -grondlegger van het jenaplanonderwijs- besloot zich aan het begin van de twintigste eeuw in te zetten voor het onderwijs. Hij had een droom: een school waarin kinderen zich ontwikkelen tot actieve en zelfverantwoordelijke medeburgers.

Rond 1920 was daar nog geen sprake van. In die tijd bepaalde een kleine groep wat anderen moesten doen zonder dat ze daarover mochten meedenken, praten of beslissen. De rol van de vrouw was binnen het gezin van groot belang, maar daarbuiten niet. Noch in economische noch in politieke zin. Vrouwen hadden toen nog geen stemrecht. Door de opkomst van de eerste fabriekjes werd van arbeiders verwacht dat ze uitvoerden wat opgedragen werd.

Het doel van het onderwijs in die tijd was om kinderen op te leiden tot goede en gehoorzame werknemers. Het hoogste opvoedingsdoel was dat kinderen zich aanpasten aan wat de omgeving (gezin, school, bedrijf) van hen vroeg.

Bewust en zelfverantwoordelijk

Petersen en tijdgenoten als Maria Montessori en Célestine Freinet hadden een ander opvoedings- en onderwijsdoel voor ogen. Zij vonden dat kinderen zelf bewuste keuzes moesten maken en initiatieven moesten nemen. In het boek 'Het kleine Jenaplan' beschreef Petersen wat dit voor het onderwijs betekende. Het onderwijs moet niet meer uitgaan van wat kinderen moeten kunnen en kennen om in de huidige maatschappij te kunnen functione-

ren, maar kijken naar wat een kind nodig heeft om zich te ontwikkelen tot een zelfbewuste en zelfverantwoordelijke volwassene.

In zijn visie pasten daar werkvormen bij als kringgesprekken, waarin kinderen spreken en meebeslissen over het reilen en zeilen van de groep. De blokperiode, waarin kinderen kunnen kiezen waarmee ze aan de slag gaan en wereldoriëntatie waarin zij met behulp van vaardigheden als lezen en schrijven de wereld verkennen.

Zijn doel was niet om kinderen op te leiden tot ideale werknemers, maar tot volwassenen die hun eigen keuze maken. Petersen wenste dat het onderwijs zich zou ontwikkelen van werknemer- naar ondernemergericht onderwijs. Jenaplanschool De Petteflet in Groningen geeft hier vorm aan door kinderen te laten werken in een eigen schoolwinkel de Tortelshop.

De Tortelshop

Sinds juni 2010 heeft De Petteflet een tuin en een eigen winkel de 'Tortelshop'. De kinderen verkopen producten uit de schooltuin, de 'Torteltuinen'. Zij vinden het bijzonder dat de school een echte winkel heeft. Aan het woord zijn Bram, Emma en Jasper. Drie leden van de Tortelshop Ondernemingsraad (TOR).

'Het is leuk om te ondernemen. Je hebt een idee en dat mag je uitproberen. Het is spannend of het ook lukt. Je leert hoe een onderneming werkt en waar je aan moet denken. Je moet samenwerken en overleggen. Leren onderhandelen en natuurlijk winst maken.'

De ondernemingsraad

De TOR bestaat uit acht bovenbouwers. Uit elke bovenbouwgroep een zevende- en een achtstejaars. Elk jaar worden nieuwe TOR-leden gekozen uit groep 7. De achtstejaars hebben een jaar ervaring en werken de nieuwe kinderen in. Ze worden voorgesteld aan de ondernemingen, waar de Tortelshop zaken mee doet. De raad wordt begeleid door twee groepsleiders, die de maandelijkse vergaderingen voorbereiden, waarin de planning en de resultaten worden besproken. Reclame wordt via de schoolmail en in de 'Letterflet' ge-

maakt, de nieuwsbrief van de school. Er worden posters ontworpen en er wordt marktonderzoek gedaan voor de in- en verkoop. Wat hebben we nodig voor de producten van onze tuin?

In- en verkoop

Een deel van de producten wordt door de kinderen gekweekt in de tuin of gemaakt in de klas. De zelfgemaakte chutney, appelmoes en frambozenjam zijn altijd snel uitverkocht.

Sommige producten worden ingekocht bij ondernemers. Honing bij de stadsimker. Pannenkoeken- en kruidkoekmix bij de molenaar. Vlinderhotels en vogelvoederplankjes bij de houtzagerij. Ze worden natuurlijk allemaal met winst doorverkocht.

De winkel geopend

Op vrijdag is de shop open van 8.15 uur tot 8.30 uur en van 11.45 uur tot dat de laatste klant is geholpen. Het personeel in de shop bestaat uit twee tot drie kinderen uit één van de vier bovenbouwgroepen. Op donderdagmiddag wordt in samenspraak met een groepsleider de prijslijst van alle artikelen gemaakt.

'Door in de winkel te staan kom je er achter, dat het belangrijk is dat je iets over de producten kunt vertellen, waar ze vandaan komen en hoe ze zijn gemaakt. We denken na over wat duurzame producten en verpakkingsmaterialen zijn. En het moet er natuurlijk wel goed uitzien', aldus Bram.

Jasper vindt het fijn dat hij in de Tortelshop leert om met klanten om te gaan en te zien welke producten goed verkopen.

Succes met ondernemen geeft een groot gevoel van saamhorigheid en trots: 'Dat hebben wij toch maar mooi samen gedaan'.

*Suzanne Claassen is groepsleider van de stamgroep 3/4 van jenaplanschool De Petteflet in Groningen
Felix Meijer is directeur van jenaplanschool Het Vlot in Gouda, hoofdredacteur van Mensenkinderen en verzorgd scholing, begeleiding en coaching voor SYNEGO*

Ouder en school een intense en complexe relatie

Jaap Nelissen

Je kind is het meest kostbare 'bezit'. Je doet wat je kunt om zijn ontwikkeling goed te laten verlopen. En dan moet je 'opeens' een deel van je taak delegeren aan school. Jaap Nelissen, directeur van jenaplanschool Wittevrouwen in Utrecht, beschrijft vier verschillende rollen van ouders in hun relatie met school.

Jenaplanscholen hebben een pedagogisch concept: het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen staan hoog in het vaandel. Veel ouders kiezen hier bewust voor. Dit veronderstelt dat ouders en school in grote lijnen dezelfde opvoedkundige uitgangspunten hanteren. Jenaplanscholen betrekken ouders nadrukkelijk bij school. Ze zien ouders als partner waarmee ze de opvoedingstaak delen. Dit kan niet zonder intensieve samenwerking, gebaseerd op een zo solide mogelijke (vertrouwens)relatie. De verschillende rollen van ouders hierbij maken de relatie met school intens, betekenisvol en ook complex, soms zelfs heftig, maar nooit saai.

Consumentenrol

Je kind is twee of drie jaar en je oriënteert je. Wordt het de dichtstbijzijnde school of vindt er een vergelijkend warenonderzoek plaats? Schoolgidsen doornemen en informatieavonden bezoeken.

Je maakt niet alleen een keuze voor een plek waar je kind acht jaar doorbrengt. Je gaat zelf ook die relatie aan. Je moet een goed gevoel hebben bij het pedagogisch klimaat. Voel je er thuis, hoe zijn de omgangsvormen, hoe laagdrempelig is de school?

Ouders gaan een relatie met de school aan van minimaal acht jaar

Uiteraard laat elke school zich via de schoolgids, open dagen en informatieavonden van zijn beste kant zien. Daarom is het belangrijk dat ouders vooral hun gevoel laten spreken. Ga eens tijdens een pauze kijken. Hoe gaan de kinderen met elkaar om, hoe handelen de groepsleiders? De school van je keuze moet niet alleen de beste school voor je kind zijn, maar ook voor jou. Wees kritisch en stel vragen.

Relationele rol

Dan volgt de eerste stap binnen de muren van de basisschool. De consumentenrol wordt een relationele rol. Samenwerkend met de school en haar groepsleiders werk je aan de ontwikkeling van je kind. De groepsleiders maken daarbij uiteraard fouten, net als jij. Als je blijft vasthouden aan de consumentenrol is er geen sprake van echte samenwerking. De groepsleider en de school schieten dan snel in de verdediging en de relatie wordt daar niet beter van. Je gaat een partnerschap aan in voor- en tegenspoed. Deze relatie moet tegen een stootje kunnen. Jenaplanscholen investeren veel tijd in het opbouwen en

in stand houden van een vruchtbare samenwerking met ouders. Dit geldt bijvoorbeeld voor (formele) zaken als medezeggenschaps- en ouderraad, een goede nieuwsbrief, een up-to-date website, goede verslaglegging van de ontwikkelingen van je kind en ouderavonden. Maar ook voor de meer informele, zoals een ouderfeest, koffieochtenden, een viering voor ouders en kinderen en veel aandacht voor tradities.

Deskundige rol

Er zijn ouders die verstand van onderwijs hebben of zich heel goed inlezen. Er kan zelfs verschil in deskundigheid ontstaan als bijvoorbeeld een net startende groepsleider een ouder treft die zijn derde kind op school heeft en zelf in het onderwijs werkt. Deze deskundigheid mag en moet zeker worden ingezet. Een goede groepsleider kan zich kwetsbaar opstellen zonder dat hij aan waarde verliest. Dit vraagt van beide kanten een gezonde dosis inlevingsvermogen.

Je vertrouwt je kind niet toe aan iemand die 'een hekel' lijkt te hebben aan je kind

Verder is het zo dat er geen persoon ter wereld is die zijn eigen kind beter kent dan een ouder. In die zin is de ouder vaak deskundiger dan een groepsleider.

Emotionele rol

De emotionele rol is zowel voor een ouder als de school de meest menselijke rol. Ook de meest lastige. Rationeel begrijp je dat bepaalde zaken op school even wat minder lopen, maar het gaat uiteindelijk wel om je kind. Groepsleiders moeten empatisch en tactvol, maar ook eerlijk en direct zijn. Ouders hebben van nature een on-

voorwaardelijke emotionele band met hun kind, maar moeten ook kritisch leren kijken naar zijn wat mindere kanten. Voorwaarde is dat groepsleiders authentiek zijn en laten zien dat ze het kind zien staan. Je wilt dat er met een positief gevoel over hem wordt gesproken. Uiteraard gaat het bij al deze rollen meestal om mengvormen. Zowel voor ouders als de school is het echter van belang om zich bewust te zijn van de verschillende rollen en de specifieke inzet die ze vragen. Eén ding is zeker: scholen, ouders én kinderen zijn gebaat bij het onderhouden van een zo goed mogelijke relatie. Jena-

planscholen hechten hier veel waarde aan, zij willen graag een educatief partnerschap met ouders aangaan, waarbij ouders uiteraard de eindverantwoordelijkheid hebben. Het gaat tenslotte om hun kind. Jena-planscholen willen graag zo laagdrempelig mogelijk zijn, zodat er ook sprake is van een constructieve relatie waarin ouders en de school elkaars critical friend kunnen en mogen zijn.

Jaap Nelissen is schoolleider van jena-planschool Wittevrouwen in Utrecht
Fotografie: Felix Meijer

Maartje

Kees Groos

Op een jena-planschool volgen we de brede ontwikkeling van een kind. Niet alleen bij rekenen en taal, maar ook hoe het zich voelt op school, hoe het samenwerkt, hoe het vertelt in een kringgesprek, hoe het zich beweegt tijdens het buitenspelen en bij gymnastiek. We spreken daarom niet van een leerlingvolgsysteem, maar van een kindvolgsysteem.

In mijn groep zit een meisje, Maartje. Creatief, snel in associatie, maar ook snel afgeleid. Humorvol en met twaalf dingen tegelijk bezig. Een gevoelig kind dat niet altijd het achterste van haar tong laat zien.

Maartje heeft een bouwverlenging gehad. Dat betekent dat zij niet drie, maar vier jaar in onze stamgroep zit. Van haar dertien levensjaren bijna een kwart. Als stamgroepleider heb je de taak te zorgen voor waardevolle ervaringen die haar nu en in de toekomst kunnen helpen.

Het is essentieel dat je in deze periode de zaken nauwkeurig vastlegt. Je moet immers de ontwikkeling volgen en afspraken nakomen naar kind, ouders en collega's.

Prestaties

Je legt verschillende ontwikkelingen vast om een kind in beeld te krijgen en te volgen. Ook een jena-planschool administreert de gemaakte toetsen.

Na het maken van een dictee komt Maartje langs om te bekijken hoe het is gegaan. We spreken af wat ze nog extra gaat oefenen. Ook dat wordt even genoteerd.

Een aantal jena-planscholen werkt met een portfolio. Een verzameling werkstukken van het kind. Uit zijn werk maakt het kind een weloverwogen keuze. Er wordt niet met anderen vergeleken, maar met zijn eigen ontwikkeling: 'Wat weet, kan en begrijp ik nu?' Het gaat om werkstukken of gemaakt werk waar een kind trots op is en dat het graag met anderen wil delen.

Op deze manier ontstaat er een beeld van haar sterke kanten bij spelling (bijvoorbeeld werkwoordspelling) en haar minder sterke kanten (de korte en lange klanken). Op deze manier kan ik haar daar extra ondersteuning bij bieden. Voor andere vakgebieden werken we samen op dezelfde manier.

Naast de methode gebonden toetsen werken we met toetsen uit ons kindvolgsysteem. Deze worden een of twee keer per jaar afgenomen. Hiermee is de individuele groei van het kind aan te geven. Het op tempo lezen van woordrijen is daarvan een voorbeeld. Hierop valt Maartje uit. Ze vindt dit lastig, raadt vaak woorden in plaats van precies te lezen en is niet zo snel. Na het registreren van het toetsresultaat en de manier van lezen kan ik een plan op maat voor haar maken.

Samen aan de slag

Het plan en de bijbehorende doelen worden in de eerste plaats met Maartje en haar ouders besproken. Van deze gesprekken schrijf ik een korte samenvatting met de gemaakte afspraken. Zo kunnen we de ingezette lijn gezamenlijk goed volgen.

Presentaties

Ik vind het belangrijk om korte observaties van Maartje te noteren. Wanneer zij een prachtig boekverslag presenteert over 'Het dagboek van Anne Frank' en de hele groep ademloos luistert, is dat het waard om te noteren. Het zegt veel over het functioneren van Maartje, haar interesses en haar talent voor presenteren.

Ook het voorzitten van de groepsvergadering wordt kort vastgelegd. Of haar participatie in een groepje, dat aan het thema 'jagers en boeren' werkt. Hierbij schrijf ik naast mijn eigen bevindingen de tips en tops van de kinderen op.

Het is belangrijk dat de vier basisactiviteiten van het Jenaplan - gesprek, spel, werk en vieren - tot hun recht komen. Een kind is meer dan rekenen en taal alleen.

Gevoelens

Tot slot registreren we ook hoe het sociaal-emotionele welbevinden van Maartje is. Wat doet een bouwverlenging met haar? Hiervoor gebruiken we een vragenlijst in het programma 'KIJK'. Ook Maartje vult deze in. Zo ontstaat er een overzicht waarna we indien nodig actie ondernemen door middel van een plan of een korte interventie.

Hoe gaat het verder met Maartje?

De uitdaging van ons kindvolgsysteem is om alles wat Maartje laat zien op een eerlijke manier te duiden en vast te leggen. Deze gegevens gebruiken we om te bepalen wat haar mogelijkheden en behoeftes zijn om zich verder te ontwikkelen. Zo bouwen we samen aan een hoopvolle toekomst voor haar. Het stimuleren van haar groei, rekening houdend met de mogelijkheden van Maartje zelf.

*Kees Groos is stamgroepleider van een bovenbouwgroep op jenaplanschool De Canadas in Boxmeer
Fotografie: Felix Meijer*

Met waardering kan je de wereld aan

Ans Bouter

Wat een heerlijke tijd, die jaren dat onze jongens op jenaplanschool 't Startnest zaten. Het is al weer even geleden, maar we hebben er mooie herinneringen aan overgehouden. De fotoboeken spreken boekdelen: als jarige met een enorme strik op je borst boven op de tafel staan en toegezongen worden. De jaarfeesten die kinderen, ouders en het team enthousiast samen vierden. Allerlei projecten, toneel en de weeksluitingen. Er viel veel te genieten.

Welke invloed het jenaplanonderwijs precies heeft gehad op de ontwikkeling van onze jongens is moeilijk vast te stellen. 'Je kunt het resultaat nu eenmaal niet vergelijken met hoe het zou zijn geweest als we op een andere school hadden gezeten. Er lopen geen klonen van ons rond.' Dat was één van de reacties op mijn vraag wat ze er zelf van vonden. En alleen daaruit valt al iets af te leiden.

Een kritische geest, leren eerst zelf goed na te denken en daartoe gestimuleerd worden op school. Dat er naar jou als kind óók geluisterd wordt. Geen eenrichtingverkeer. En het woord 'klonen' brengt me op het punt dat elk kind uniek is. Niet alleen jijzelf, maar ook al die andere kinderen om je heen. Daarvoor is binnen het jenaplanonderwijs veel aandacht. Maar er is meer dan dat. Kinderen leren ook te zien én te waarderen hoe een ander dingen anders doet dan jij. Dat heeft vast een positieve invloed op de verdraagzaamheid.

Hoe verschillend onze jongens ook zijn, ze kregen dus al lebei alle kans om zich in hun eigenheid te ontwikkelen. Een school waar de teamleden echt oog hadden voor de kinderen en meer dan gemiddeld toegewijd waren aan hun taak en er enorm bij betrokken waren.

'Dat ik het leuk vind om collega's op mijn werk dingen uit te leggen, kan ook te maken hebben met de ervaringen die we hebben opgedaan in de stamgroepen', was een reactie van één van de jongens. Vooral het geduld waarmee ik hen uitleg zie geven aan anderen, waartoe ik zelf soms ook behoor, is opvallend. In stamgroepen leren kinderen elkaar te helpen en wordt hulp vragen aan anderen gestimuleerd. Daar heb je echt wat aan in je latere werkzame leven waarin samenwerken onontbeerlijk is.

De stamgroepen werden sowieso als erg leuk en positief ervaren. Waar 'm dat precies in zat? Ik denk dat het mede komt doordat zo'n stamgroep elk jaar als het ware vernieuwd wordt. Er komt een jonge groep bij en de oudsten vertrekken naar de volgende stamgroep. Patronen en relaties roesten zo minder makkelijk vast en je rol in de groep verandert. Bovendien nemen kinderen

dat van elkaar waar. Een vriendje dat eerst misschien wat schuchter was, kan opbloeien; een praatjesmaker kan beduusd worden van een nog grotere praatjesmaker...

De vele mogelijkheden die er op school waren om je te uiten in weeksluitingen en toneelstukjes wil ik niet onvermeld laten. Niet alleen kinderen die dat van nature als vanzelf al deden kwamen aan bod, maar ook degenen die daartoe een klein duwtje moesten krijgen, schroom moesten overwinnen en dan zagen hoe leuk dat was.

En tot slot: het, vol zelfvertrouwen, eropuit durven gaan, is ook iets waarvoor bij onze jongens in hun jaren bij 't Startnest de basis is gelegd. Als je je gewaardeerd weet om wat jij kan en wie jij bent, kan je de hele wereld aan.

*Ans Bouter is sociaal pedagoog en moeder
Fotografie: Rik Brussel*

Mijn jenaplanschool gaf me enorme uitdagingen

Arjoon

Sander Dekker begon zijn politieke loopbaan in 2003 als lid van de Haagse gemeenteraad. In 2006 werd hij wethouder Onderwijs, Jeugd en Sport. Hij hamerde erop taalachterstanden, schooluitval en werkloosheid onder jongeren drastisch terug te dringen. Met succes! Tijdens zijn ambtsperiode is het aantal kinderen dat extra taalonderwijs krijgt in Den Haag sterk gestegen en de uitval in het onderwijs flink afgenomen. In vergelijking met de andere grote steden heeft Den Haag nu het laagste percentage vroegtijdige schoolverlaters. In 2012 maakte hij de overstap naar de landelijke politiek. Als staatssecretaris van onderwijs in het kabinet Rutte 2 kon hij zijn ambitie om het Nederlandse onderwijs te verbeteren van lokaal naar nationaal niveau tillen. Een ambitie waarvoor de kiem blijkt te zijn gelegd in het jenaplanonderwijs.

Koningin Beatrixschool

'Mijn basisschool was de Koningin Beatrixschool in Zoetermeer. Een jenaplanschool waar ik met warme gevoelens aan terugdenk. Met name meester Balk blijft me altijd bij. Dat was echt een fantastische leraar. Zo eentje die ervoor zorgt dat je boven jezelf kunt uitstijgen. Toen hij bijvoorbeeld in de bovenbouw merkte dat ik rijp was voor grotere uitdagingen met rekenen, regelde hij bij de middelbare school wiskundeopgaven voor me. Daardoor hoefde ik me geen moment te vervelen in de klas.'

Gedifferentieerd onderwijs

'Tijdens een van mijn eerste dagen als staatssecretaris ben ik met het School-TV weekjournaal op bezoek

gegaan bij mijn oude basisschool. Een van de juffen van vroeger, die er nu nog altijd werkt, heeft me rondgeleid. Ik realiseerde me toen weer hoeveel ik te danken heb aan deze school. De onderlinge verschillen tussen de kinderen werden hier als een kans gezien. Gedifferentieerd onderwijs was geen uitzondering, maar regel. We zaten met kinderen van verschillende leeftijden en met verschillende niveaus bij elkaar. Zo konden we leren hoe je ondanks onderlinge verschillen goed met elkaar om kunt gaan. Sterker nog, hoe je elkaar kunt helpen en stimuleren, hoe je iets van elkaar kunt opsteken. Tegelijkertijd was er ook alle ruimte om je individuele talenten te ontdekken en te ontwikkelen.'

Gedifferentieerd onderwijs vind je natuurlijk niet alleen bij jenaplanscholen. Zo kwam ik laatst bij het Talent in Lent. Ook daar zitten kinderen van verschillende leeftijden en capaciteiten bij elkaar. Juist om ervoor te zorgen dat er een groepsdynamiek ontstaat waarin elk kind wordt uitgedaagd om eruit te halen wat erin zit.'

Talenten uitdagen

'En dat is uiteindelijk de kern van het onderwijs: ieder kind het beste uit zichzelf laten halen. Dat lukt in Nederland al heel erg goed bij kwetsbare kinderen. Die zakken bij ons niet door het ijs. Op dat punt zijn we wereldkampioen. Maar onze beste jongeren presteren onder de maat. Onze hoogvliegers doen het veel minder goed dan hun leeftijdsgenoten in de landen om ons heen. Bij de top laten we talent onbenut. Dat moet anders. We hebben uitdagend onderwijs nodig, om ook de meest getalenteerden naar hun hoogst mogelijke top te brengen.'

Jenaplan, uitdagend onderwijs

